

Próhle Gergely:

Advocatus Europae

Martonyi János 40 éves volt, amikor megjelent Milan Kundera híres tanulmánya Közép-Európa tragédiájáról (Un Occident kidnappé. Ou la tragédie de l'Europe centrale, Le Débat, novembre 1983). Sem Kundera, sem Martonyi nem tudhatta akkor még, hogy térségünk sorsa néhány évvel később jobbra fordul, a személyes stratégiák az aktív vagy passzív ellenállástól a jó vagy rossz kompromisszumokon át az emigráció dacos vagy beletörődő vállalásáig húzódtak. Kundera tétele szerint Közép-Európa a második világháborút követő békerend jegyében, majd 1956 és 1968 leverett forradalmait követően végképp fogságba esett, s e hosszú és minden indoklás nélkül kiszabott börtönbüntetés következtében lassan már azoknak a nyugati rokonoknak a figyelmét is elvesztette, akik korábban legalább még megkönnyezték a sorsát.

E szorult helyzetben mi másra is lett volna szüksége a fogságban sínylődő Közép-Európának, mint egy jó ügyvédre?

Nem kirendelt, még csak nem is pusztán üzleti alapon dolgozó ügyvédre, hanem olyanra, aki a védelemmel való sorsközösségből származó elhivatottságból, s talán az átlagost jóval felülmúló személyes képességei, adottságai és lehetőségei miatti hálából is viszi az ügyet. A sorsközösség persze azt is jelenti, hogy az ügyvéd olykor maga is áldozatává válik a körülményeknek, sőt, azoktól a hibáktól sem mentesül teljes mértékben, melyek a körülményekből fakadnak.

Martonyi János 45 éves volt, amikor Közép-Európa börtönének kapui talán számára is váratlan gyorsasággal megnyíltak. Jó lenne határozottan állítani, hogy ezzel a büntetési tételt törölték, de - a hosszú átmenet és akár még napjaink eseményeinek fényében is – inkább azt mondanánk, hogy a letöltendő felfüggesztett börtönre módosították. Az ügyvédi mandátum tehát nemhogy megszűnt volna, hanem most bontakozhatott csak ki igazán.

A külpolitikai cselekvés iránya a szabad világban, az Európába való visszatérés intézményes, jogi útja nem volt kétséges, ugyanakkor a szabadulás annyi indulatot, érzelmet is felszabadított, annyi történelmi sérelmet, gazdasági ellentmondást és kulturális ellentétet hozott a felszínre, hogy az ügyvédi mandátum kiegészült a gazdasági

tanácsadóival, sőt a pszichiáterével is, akinek a védenc gazdasági, s olykor lelki egyensúlyának fenntartásáról is gondoskodnia kellett. Arról nem is beszélve, hogy néha azt is ki kellett mondani: a szabad világban sem mindig mindenki tisztességes, sőt nem is biztos, hogy normális. E jelentősen kibővült portfólióval lett Martonyi János európai uniós csatlakozásunk idejére 60 éves.

Martonyi többször is megfogalmazta azt a tételt, hogy Közép-Európa a maga belső elmentmondásaival, integrációs nehézségeivel voltaképp olyan, mint Európa - magasabb fordulatszámmon. Uniós tagságunk bekövetkeztével tehát a régióban szerzett tapasztalat a tágabb közösség számára is kamatoztatható, s ezt azok is kezdik felismerni, akik korábban csak a zavaros ügyekkel bajlódó elmaradott perifériát látták bennünk. Arról nem is beszélve, hogy mostanság az is előfordul, hogy Európa maga is védelemre szorul. Olykor saját magától is meg kell védeni - ebben segít a közép-európai realitásérzék. Sajátos módon azonban a fogságból 1989-ben szabadultak indulatai által gerjesztett vádaskodásokkal szemben is szükség van az ügyvédi védelemre.

Ügyvédre ott van szükség, ahol a jog uralma érvényesül. Ebben egy pillanatra sem szeretnénk kételkedni. A jó ügyvéd nem hitegeti védencét. Egy olyan közegben, ahol a vádak gyakran homályosan, mi több, jogszabályi háttér nélkül fogalmazódnak meg, elengedhetetlen a joganyag ismerete. De legalább ilyen fontos az intuíció, a fondorlat - s mindennek elviselésére a humor.

Szakértők, esküdtek, vádlottak és védők viszonylag szűk köre fürkészi a lehetőségeket, a hosszú távú, stratégiai jelentőségű pör kimenetelét. De a történelem ítélőszékének álláspontját sajnos csak az eljövendő generációk ismerhetik meg, s reménység szerint az utolsó ítélet is még odébb van. A védencek sokmilliós tábora — ki-ki a maga helyén - ügyének rövid távú jobbra fordulását reméli. A részeredmények dolgában akár még bizakodóak is lehetünk.

S mivel azért Közép-Európa is egyre inkább a racionális döntések birodalmává válik, a száztiz éve született Bohumil Hrabal mondata, mely szerint Közép-Európa az a hely, ahol nem érdemes kijózanodni, már korántsem igaz. Arra viszont minden okunk megvan, hogy poharunkat ne csak megemeljük, hanem ürítsük is a 70 éves Martonyi János egészségére. Ügyvédi szolgálatai amúgy is megfizethetetlenek.